К90

3799р

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

КУЛІШОВ ВОЛОДИМИР СЕРГІЙОВИЧ

УДК 373.5.016:33(043.3)

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УЧНІВ ОСНОВ ЕКОНОМІКИ У СТАРШІЙ ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

13.00.02 – теорія та методика навчання технологій

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук

Київ – 2014

10972

НБ НПУ ім. М.П.Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті педагогіки НАПН України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Тименко Володимир Петрович,
Національна академія педагогічних наук України,
учений секретар Відділення професійної освіти
і освіти дорослих.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Вачевський Мирон Васильович
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка,
професор кафедри менеджменту і адміністрування;

доктор педагогічних наук, професор
Шпак Олександр Тихонович
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
професор кафедри теорії та історії педагогіки.

Захист відбудеться 27 травня 2014 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.19 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 25 квітня 2014 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради М. П. Малежик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів економіки співробітництво між країнами набуває нового сенсу. На цьому фоні вітчизняна економіка також вимагає значного підвищення конкурентоспроможності, інноваційних проектів юридичних та фізичних осіб.

У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти передбачено формування в учнів предметної проектно-технологічної компетентності, створення умов для самореалізації, розвитку підприємливості та професійного самовизначення кожного учня, а отже – ознайомлення їх з основами ринкової економіки, різними формами господарської діяльності, формування в них техніко-технологічних і економічних знань, вироблення практичних умінь і навичок, необхідних для залучення їх до продуктивної діяльності та оволодіння певною професією.

Особливої актуальності набуває вивчення основ економіки в профільній школі. Економічна освіта, її якість та результати є невід'ємною складовою освіти громадянина і необхідною умовою розбудови економічно міцної держави. У процесі економічного виховання формуються такі важливі особистісні якості школяра як бережливість, заощадливість, господарність, необхідні не лише у виробничо-професійній діяльності, а й у повсякденному світосприйнятті соціально-економічних процесів.

Серед чинників, що визначають доцільність оновлення змісту та впровадження нових форм економічної освіти та виховання старшокласників, слід назвати і проблему вибору школярами майбутньої професії, оскільки ринкова економіка зумовила виникнення та розвиток в Україні підприємництва – виду самостійної господарської діяльності, яка здійснюється фізичними чи юридичними особами. Важливою складовою підприємництва є маркетинг – комплекс заходів з вивчення ринку й активного впливу на потреби споживачів з метою отримання прибутку. Зазначений вплив на потреби споживачів здійснюється засобами рекламного мистецтва, яке недостатньо подається у змісті профільного навчання старшокласників з основ економіки.

Теоретичну основу дослідження визначили наукові роботи вітчизняних і зарубіжних учених, які мають особливе значення для формування економічних знань і мислення учнів. Аналіз психолого-педагогічної літератури дає змогу відзначити праці Ю. Васильєва, М. Вачевського, Л. Куракова, В. Мадзігона, А. Нісімчука, О. Падалки, І. Прокопенка, В. Розова, І. Сасової, Б. Шемякіна, О. Шпака й інших.

Проблема економічного виховання та загальних засад економічної освіти є предметом дослідження А. Аменда, Н. Барило, В. Кулішова, С. Мочерного, М. Свіржевського, І. Смолюк, О. Собчук, В. Тереса, Л. Чеботарьової та інших.

Вивченню сутності економічного мислення учнів присвятили свої роботи Л. Абалкін, Л. Бляхман, С. Лукаш, В. Попов, А. Улєдов та інші відомі психологи та педагоги.

Проблеми шкільної економічної освіти в сучасних умовах ринкового господарювання досліджують С. Булавенко, О. Булигіна, О. Камишанченко, Ю. Ковальчук, Я. Матвісів, Н. Пасічник, А. Усова та інші.

Проблеми вивчення маркетингу у контексті підготовки школярів до підприємницької діяльності окреслено у працях М. Вачевського, В. Дрижака, Р. Лучечка, В. Мадзігона, Н. Примаченко, Р. Пустовійта, О. Тополь та інших.

Однак, незважаючи на численність проведених досліджень і розроблених програм з шкільної економічної освіти, ефективність здобуття економічних знань учнями потребує подальшого удосконалення методики навчання з урахуванням компетентнісного і особистісно-зорієнтованого підходів. Слід зазначити, що в більшості випадків процес формування економічних знань учнів здійснювався крізь призму вивчення загальноосвітніх предметів: математики і фізики (О. Кравчук, Л. Ла, З. Левчук), географії (О. Булигіна, Т. Назаренко), трудового навчання (Ю. Ковальчук, В. Мадзігон, Д. Тхоржевський). Лише останнім часом увага стала приділятись економічному вихованню та освіті учнів у процесі вивчення предметів шкільного економічного компоненту (М. Вачевський, В. Дрижак, О. Комишанченко, С. Лукаш, Р. Мачулка, Л. Чеботарьова).

Однак, зміст економічного профілю навчання старшокласників не включає основ рекламного мистецтва, як важливої складової сучасного маркетингу і підприємництва.

Проведений аналіз результатів теоретичних і практичних напрацювань з проблеми навчання основ економіки учнів старшої школи дозволив виокремити суперечності між: потребами ринку праці та освітньою підготовкою старшокласників; новим змістом Державного стандарту загальної середньої освіти в галузі «Технології» та змістовим наповненням відповідних навчальних програм; сучасними вимогами до економічної підготовки учнів старшої школи та недостатнім організаційним та навчально-методичним забезпеченням цього освітнього напряму.

Актуальність та недостатня наукова дослідженість проблеми профільної економічної підготовки старшокласників, що ґрунтується на принципах адаптованої професійно-економічної підготовки фахівців, відповідно до засад системи неперервної економічної освіти і зумовили вибір теми дослідження **«Методика навчання учнів основ економіки у старшій профільній школі».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконане в межах науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України «Педагогічні умови реалізації змісту технологічного профілю навчання у старшій школі» (державний реєстраційний номер 0109U001307).

Тема дисертації затверджена вченою радою Інституту педагогіки НАПН України (протокол № 11 від 24.11.2011 р.) та узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 31.01.2012 р.).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні і дослідно-експериментальній перевірці ефективності методики навчання основ економіки учнів старшої школи на заняттях з технологічного профілю.

Для досягнення поставленої мети визначено низку теоретичних і практичних **завдань дослідження**:

1. Проаналізувати теоретичні основи навчання старшокласників технологічного профілю, з'ясувати особливості навчання основ економіки у профільній школі, уточнити формулювання поняття економічної готовності старшокласників до технологічної діяльності.

2. Обґрунтувати сучасний стан та перспективи навчання старшокласників основ економіки у процесі технологічної освіти.

3. Науково обґрунтувати розроблення експериментальної методики навчання старшокласників основ економіки на заняттях з технологічного профілю.

4. Здійснити дослідно-експериментальну перевірку розробленої методики навчання старшокласників основ економіки та обґрунтувати систему рекомендацій з ефективного її впровадження в практику загальноосвітніх шкіл технологічного профілю.

Об'єкт дослідження: навчальний процес з технологічного профілю у загальноосвітніх навчальних закладах.

Предмет дослідження: методика навчання старшокласників основ економіки.

Методи дослідження:

теоретичні – аналіз філософських, економічних, педагогічних, психологічних і методичних джерел, узагальнення одержаної інформації з метою дослідження процесу навчання основ економіки у системі неперервної освіти і обґрунтування розроблення експериментальної методики навчання старшокласників основ економіки на заняттях з технологічного профілю;

емпіричні – анкетування, тестування, інтерв'ювання, бесіда, спостереження, констатувальний та формувальний експерименти, а також метод проектів, який забезпечує ефективний методичний вплив на потреби старшокласників у рекламуванні навчальних проектів з технологій для потенційних споживачів місцевого ринку праці;

статистичні – обробка експериментальних даних і встановлення кількісних залежностей між явищами та процесами, що досліджуються.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася з учнями 10-11 класів технологічного профілю навчання шкіл Сумського району Сумської області, Дрогобицького району Львівської області та м. Кривий ріг Дніпропетровської області. Всього до констатувального та формувального етапів експерименту було залучено 465 учнів, з яких 239 осіб (16 класів) становили експериментальні класи і 226 (15 класів) – контрольні, а також 35 учителів. Експериментальна робота відбувалась у процесі профільної економічної підготовки старшокласників у 2010-2014 рр.

Етапи організації дослідження. На І етапі (2010-2011 рр.) було визначено актуальність, мету, об'єкт і предмет, основні завдання дослідження, сформульована робоча гіпотеза та структуровано план дослідно-експериментальної роботи. Відповідно до цього, проаналізовано економічну, педагогічну, психологічну, філософську і методичну літературу, що стосувалась теми дослідження. На основі опрацьованих матеріалів було вивчено вітчизняний досвід профільної економічної підготовки учнів старшої школи, з'ясовано недоліки сучасної шкільної системи економічної освіти і висловлено припущення щодо основних шляхів її вдосконалення.

• ІІ етап (2012-2013 рр.) – організовано та проведено констатувальний експеримент у 10 і 11 класах шкіл технологічного профілю навчання з метою більш ґрунтовного вивчення стану економічної підготовки учнів, визначено основні структурні компоненти економічної підготовки старшокласників, відповідно до яких і проводилася діагностика учнів, обґрунтовано розроблення експериментальної методики навчання старшокласників основ економіки у профільній школі.

• ІІІ етап (2013-2014 рр.) – апробація розробленої експериментальної методики та проведення формувального етапу педагогічного експерименту, у рамках якого здійснювалась перевірка ефективності змісту, організаційних форм та методів навчання основ економіки учнів старшої профільної школи. Сформульовано загальні висновки дослідження та методичні рекомендації щодо викладання курсу «Основи економіки», здійснено літературне оформлення дисертаційної роботи.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягають у тому, що:

- *вперше* теоретично обґрунтовано проектно-технологічний підхід до методики навчання старшокласників основ економіки у загальноосвітніх навчальних закладах технологічного профілю, виокремлено її структурні компоненти: зміст маркетингової складової з урахуванням рекламного мистецтва; активні та інтерактивні форми взаємодії старшокласників у складі проектно-творчих груп; способи, прийоми і засоби проектування освітнього простору, нових конструкцій виробів, рекламування готової продукції;

- *уточнено* формулювання сутності поняття «економічна готовність учнів» до навчання за технологічним профілем як здатність до проектування власного освітнього простору, раціональної самоорганізації учнів у праці, формотворення з урахуванням економічної характеристики майбутнього виробу, рекламування результатів технологічної діяльності;

- *набули подальшого обґрунтування* освітній простір і особистісно ціннісні середовища, сприятливі для ефективного навчання учнів основ економіки на засадах проектно-технологічного підходу.

Практичне значення дисертаційної роботи полягає у створенні й упровадженні у практику шкільної освіти ефективної методики навчання старшокласників основ економіки у профільній школі; розробці авторського курсу «Методичні рекомендації щодо викладання курсу «Основи економіки» у

10-11 класах шкіл технологічного профілю навчання», а також словника для учнів з основних економіко-технологічних понять. Результати дослідження можуть бути впроваджені у процесі післядипломної педагогічної освіти учителів технологій.

Результати дослідження **впроваджено** до навчально-виховного процесу Бездрицької загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. Сумської районної ради Сумської області (довідка № 44 від 18.02.2014 р.), Криворізької загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. № 87 Криворізької міської ради Дніпропетровської області (довідка № 362 від 27.02.2014 р.), Дрогобицького педагогічного ліцею Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 223 від 17.04.2014 р.), Дрогобицького коледжу статистики Національної академії статистики, обліку та аудиту (довідка № 25 від 15.04.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі викладені в роботі наукові результати та висновки дослідження є самостійним внеском автора у вирішення проблеми, що досліджується. У статті «Проектування реклами як засіб економічної підготовки учнів старшої профільної школи» здобувачеві належать положення щодо проектування основних етапів рекламної стратегії у процесі проектно-технологічної діяльності учнів старшої профільної школи.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, результати та висновки дослідження систематично доповідалися та обговорювалися на засіданнях лабораторії трудової підготовки і політехнічної творчості, звітних наукових конференціях співробітників та аспірантів Інституту педагогіки НАПН України (Київ, 2011-2014); науково-практичних і науково-методичних конференціях різних рівнів:

- *міжнародних:* «Інноваційні технології в освіті» (Ялта, 2012), «Економіка – менеджмент – освіта: проблеми та перспективи взаємодії» (Дрогобич, 2012), «Реформування та розвиток науки: сучасні виклики» (Київ, 2013), «Сучасна наука: тенденції розвитку» (Будапешт, 2013), «Інноваційні технології в освіті» (Ялта, 2013);

- *всеукраїнських:* «Управління інноваційними розвитком освіти: глобальний та національний виміри» (Суми, 2012), «Фундаменталізація змісту освіти як соціально-педагогічна проблема» (Київ, 2012).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи висвітлено у 18 одноосібних публікаціях здобувача, у т. ч. в методичних рекомендаціях, у 8 статтях у наукових фахових виданнях України, 8 матеріалах наукових конференцій. Одна стаття опублікована у зарубіжному виданні.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел (233 найменування, з них 11 іноземною мовою). Загальний обсяг роботи – 226 сторінок. Основний зміст дисертації викладено на 172 сторінках. Дисертація містить 18 таблиць на 20 стор., 15 рисунків на 11 стор. і додатки на 26 стор.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність та доцільність теми дослідження; вказано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; з'ясовано наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів дисертаційної роботи; подано відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, кількість публікацій за темою роботи, відомості про структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі **«Теорія і практика навчання основ економіки у загальноосвітніх навчальних закладах»** проаналізовано філософську економічну, педагогічну, психологічну та методичну літературу, що стосувалась теми дослідження. На основі опрацьованих матеріалів було вивчено вітчизняний досвід профільної економічної підготовки учнів старшої школи, окреслено деякі традиційні методики навчання економіки учнів та сформульовано припущення щодо способів і засобів поліпшення їх ефективності.

У ході опрацювання теоретичних джерел з'ясовано, що метою сучасного шкільного навчання є підготовка економічно-грамотної особистості з інноваційним типом мислення, здатної навчатися протягом усього життя та вміти на практиці реалізувати здобуті знання. Одним з ефективних шляхів реалізації цього завдання є профільне навчання у старшій школі, яке відповідає компетентнісному і особистісно-зорієнтованому підходам української освітньої доктрини.

Філософською основою дослідження обрано теоретичні положення В. Кременя про синергетичну методологію пізнання, що втілюється в техніку, мистецтво, економіку, освіту.

Сучасним підґрунтям методики навчання старшокласників основ економіки обрано теорію Г. Буча «об'єктно-зорієнтованого проектування» – OOD (object – oriented – design). Навчати старшокласників проектування з урахуванням економічної складової необхідно з «простої уяви працюючої системи» (Г. Буч), наприклад, просторового формотворення старшокласниками особистісно ціннісних об'єктів довкілля. Традиційну систему освітнього середовища з навчання технологій важливо було б поступово трансформувати в нову особистісно-ціннісну систему освітнього простору сприятливого для проектування виробів учнями з урахуванням економічної, естетичної та функціональної складових.

З урахуванням методологічних засад дослідження уточнено формулювання поняття економічної готовності старшокласників до технологічної діяльності як їхньої здатності до проектування власного освітнього простору, раціональної самоорганізації праці, формотворення з урахуванням економічної характеристики майбутнього виробу, рекламування результатів технологічної діяльності.

Психологічною основою профільної економічної підготовки старшокласників є теорія «особистісних конструктів» Дж. Келлі, яка передбачає розвиток їх економічного мислення, під яким ми розуміємо внутрішню якість

особистості, яка зумовлює її здатність осмислювати й засвоювати особистісно-ціннісні економічні знання і реалізувати їх у практичній діяльності.

Теоретико-педагогічною основою профільної економічної підготовки учнів є положення наукових джерел щодо формування економічної культури старшокласників. Економічна культура є системною якістю, яка відображає встановлені норми поведінки, етико-моральні принципи орієнтації на ті чи інші її зразки, що заслуговують на наслідування; поняття справедливості, добра, краси, істини – тобто всі ті ціннісно-змістовні орієнтири, яких набуває людина в процесі проектно-технологічного пізнання світу.

Іншою важливою теоретико-педагогічною основою дослідження є наукова організація економічної підготовки старшокласників на заняттях з технологічного профілю. У школі для наукової організації праці учні навчалися цінувати час, раціонально використовувати інструменти і матеріали, вміло організовувати свою діяльність, робоче місце, застосовувати передові прийоми і методи праці, швидко і грамотно читати технічну документацію.

У другому розділі **«Методика навчання учнів основ економіки у профільній загальноосвітній школі»** вивчено передовий досвід навчання економіки у школах технологічного профілю з метою узагальнення вітчизняної практики економічної підготовки учнів старшої школи, теоретично обґрунтовано експериментальну методику навчання старшокласників основ економіки у профільній школі.

У ході дослідження, з метою з'ясування стану економічної підготовки старшокласників, проаналізовано шкільні навчальні програми. Виявлено, що у традиційному навчальному середовищі основи економіки входять до складу освітньої галузі «Суспільствознавство», а не «Технологій». Але багато дослідників і практичних працівників вважають, що знання, отримані таким шляхом, не можуть дати цілісного уявлення про основи економіки, втрачається основна можливість для застосування економічних знань у процесі практичної діяльності та вирішенні проблемних ситуацій в ході навчання технологій. У Державному стандарті освітньої галузі «Технології» для старшої школи зазначається, що одним із завдань технологічної підготовки є економічне виховання та формування в школярів уявлень про виробничий план, продуктивність праці, собівартість та якість продукції, заробітну плату, попит та пропозицію товару на ринку, його рекламування.

Отже, освітня галузь «Технології» має значні можливості для формування у школярів економічної культури, розвитку економічного мислення та уявлень про закономірності розвитку суспільства з ринковим механізмом господарювання, сприяє переходу від традиційного освітнього технологічного середовища до особистісно і компетентнісно зорієнтованої системи освітнього простору старшокласників.

Курс «Основи економіки» є одним з найбільш прийнятних серед економічних курсів, що можуть бути включеними до навчальних програм старшої профільної школи, адже саме він є першою сходинкою до формування в

учнів розуміння економічної складової технологічного процесу проектування і виготовлення виробів.

Вивчення курсу економіки в школі спрямоване на ознайомлення учнів з принципами ведення сімейного господарства, сприйняття уявлень про види власності, усвідомлення прав та обов'язків власника, більш глибоке пізнання недоліків та переваг різних форм організації праці, аналіз переваг трудової угоди, здатність розбиратися в умовах контрактів, пропонованих страховими компаніями, банками та різними комерційними структурами, набуття практичних навичок у таких питаннях, як, наприклад, здатність споживача захищати свої права, заповнювати податкову декларацію, вміти організовувати свої особисті фінансові справи, раціонально визначати межі свого домашнього господарства. Проте досі недостатньо теоретично обґрунтованою лишається методика маркетингової, підприємницької чи іншої проектно-перетворювальної діяльності. Аналіз навчальних програм коледжів та ВНЗ відповідних профілів підтвердив наявність зазначених курсів при підготовці економістів, маркетологів, менеджерів, фахівців виробничої та обслуговуючої сфер. У зв'язку з цим, спостерігаємо порушення принципу неперервності економічної освіти (профільна школа → коледж → ВНЗ).

У той же час, стає все актуальнішим включення ліцеїв і міжшкільних навчально-виробничих комбінатів до навчальних науково-виробничих комплексів у складі вищих професійних навчальних закладів (Є. Решетняк, А. Тарелін). Зазначений мережевий принцип організації технологічної освіти забезпечує оптимальні можливості для навчання основ економіки старшокласників. Про це зазначають сучасні дослідники економічної (В. Кулішов) та технологічної освіти учнів і студентів (М. Піддячий).

На основі вивчення наукових джерел сформульовано визначення поняття методика навчання основ економіки учнів профільної школи, під яким ми розуміємо теоретичну дисципліну, яка включає такі структурні компоненти: особистісно-ціннісний зміст, форми взаємодії учнів, сукупність ефективних способів, прийомів і засобів методичного впливу на учнів; характер навчального середовища (шкільне, міжшкільне, мережеве, виробниче).

Змістова наповненість профільної економічної підготовки старшокласників розглядалася в контексті технологій, а не суспільствознавства. Відбір змістових блоків, окрім традиційних, включав зміст маркетингової складової з урахуванням рекламного мистецтва.

З'ясовано, що однією з найважливіших складових просування в межах комплексу маркетингових комунікацій є реклама, що визначається, як складова частина маркетингової діяльності. В більшості досліджень її позиціонують як платну, неособисту форму комунікації виробника із споживачем, яка надається від імені замовника через засоби масової інформації та різноманітні носії з метою поширення інформації про наявність товарів та послуг, умови їх придбання і споживання.

Крім того, одним з елементів змісту навчання основ економіки, а також формування підприємницької компетентності є розвиток проектно-творчих

здібностей учнів на уроках економіки. Результатом творчої діяльності повинно бути створення нового продукту, який відрізнявся б оригінальністю і відбивав досягнення особистості в різноманітних видах діяльності.

Основним методом навчання проектної творчості є проблемний метод, у межах якого вчитель виявляє і класифікує проблеми, навчає учнів способів розв'язання проблемних завдань з економіки.

Особливою формою реалізації завдань навчання старшокласників економіки є проектно-творча діяльність, в основі якої лежить розвиток пізнавальних навичок учнів, унікальності та самобутності кожного школяра, його творчого мислення, пізнавальної самостійності, наполегливості, творчості, спрямованості на кінцевий результат, уміння самостійно конструювати свої знання й орієнтуватися в інформаційному просторі, що дозволяє кожному учневі будувати власну освітню траєкторію.

Однак, сучасні ринкові тенденції ставлять нові вимоги до розвитку підприємницьких здібностей у підростаючого покоління, що є основою формування підприємницької поведінки в майбутньому. Відповідно до цього, визначено, що треба навчити учнів не просто створювати економічно-обгрунтовані проекти, а і реалізувати готову продукцію. Звичайно, це не можливо без комплексу маркетингових комунікацій, без рекламування товару, адже сучасна ринкова конкуренція вимагає яскравого, креативного його представлення.

Методика проектування нових форм, конструкцій є особистісно-ціннісною для старшокласників. Вона включає композиційні закономірності формотворення проектно-творчої діяльності учнів: симетрія, асиметрія, ритм, контраст, нюанс тощо (І. Волкотруб).

З іншого боку, методика проектування реклами старшокласниками враховувала такі стратегії проектної творчості: комбінування, аналогізування, універсалізація, випадкові підстановки, реконструювання (ре-дизайн) (В. Моляко, Є. Мілерян).

Методика проектно-творчої діяльності старшокласників передбачала ознайомлення з дивергенцією, трансформацією, конвергенцією (Дж. Джонс).

Метою впровадження авторської програми з курсу «Основи економіки» та методичних рекомендацій є формування у старшокласників сукупності економічних знань, умінь та навичок їх творчого, практичного застосування, формування відповідної економічної культури, розвитку економічного мислення. До основних завдань віднесено наступні: поетапне засвоєння фундаментальних знань про економічне життя суспільства та модель його ринкового механізму, а саме: основних економічних категорій, законів, закономірностей, тенденцій; упорядкування та розширення системи знань про роль та місце держави в ринковій економіці, правове регулювання підприємницької діяльності, основи трудового та цивільного законодавства України; ознайомлення учнів з основами суспільного виробництва, формами, напрямами, основними завданнями підприємницької діяльності, основами менеджменту та маркетингової політики підприємств; розвиток умінь і навичок

практичного здобуття та використання економічних знань, пояснення процесів і явищ; формування навичок раціональної економічної поведінки людини як споживача, найманого працівника, виробника, платника податків, користувача суспільних благ; створення сприятливих умов для усвідомленого вибору характеру майбутньої сфери діяльності та професії.

Серед багатьох аспектів і проблем сучасної економічної підготовки учнів особливе місце посідає проблема розроблення педагогічних технологій, що ґрунтуються на діяльнісних формах навчання та виховання. Для цього в економічному освітньому середовищі використовуються як традиційні так і інноваційні форми та методи, що взяті за основу в процесі реалізації експериментальної методики. Тільки сукупне їх поєднання та взаємодоповнення одних іншими передбачає ефективну реалізацію основних цілей економічної підготовки учнів, а саме: досягнення відповідного рівня економічних знань, умінь, навичок; створення умов для розвитку економічно значущих якостей особистості; розвиток економічного мислення та відповідної поведінки.

Таким чином визначено, що сучасна ринкова політика комунікацій є перспективним напрямом маркетингових та педагогічних досліджень, а також важливою складовою формування підприємницької компетентності підростаючого покоління, оскільки просування проектованого виробу на ринку передбачає розробку рекламної програми і стимулювання його збуту, а точніше навчання учнів основних етапів проектування реклами, що і було впроваджено в процесі реалізації експериментальної методики.

У третьому розділі «**Дослідно-експериментальна перевірка методики навчання учнів основ економіки**» організовано і проведено констатувальний експеримент, здійснено апробацію запропонованої методики та проведення формувального етапу педагогічного експерименту, у рамках якого було перевірено ефективність змісту, організаційних форм та методів навчання основ економіки учнів старшої профільної школи; відображено аналіз результатів експериментального дослідження шляхом порівняння результатів констатувального і формувального експериментів.

У процесі констатувального експерименту було з'ясовано, що більшості опитуваних притаманний низький рівень економічної підготовки, що є неприпустимим для суспільства з ринковим механізмом господарювання. Лише 15 % респондентів вважають себе підготовленими до трудової діяльності в умовах ринкової економіки, що і дало змогу визначити причини низького показника економічної підготовки учнів старшої школи: 1) змін потребує організація навчальної діяльності учнів на заняттях з основ економіки; 2) проблемним питанням залишається фахова компетентність шкільних викладачів економіки; 3) нині діючий стандарт повної загальної середньої освіти передбачає дуже мало годин на викладання економічних дисциплін у старших класах; 4) економіка, у порівнянні з іншими шкільними предметами, вирізняється доволі слабким методологічним забезпеченням; 5) недостатня увага приділяється економічному вихованню підростаючого покоління.

За результатами констатувального експерименту визначено критерії, показники і рівні економічної підготовки старшокласників до технологічної діяльності. Критеріями було вибрано раціональність самоорганізації, конструктивність виробу, довершеність реклами. Критерій раціональної самоорганізації підтверджувався показниками наукової організації праці: раціональна організація робочого місця, використання засобів і предметів праці, раціональне планування робочого часу, застосування передових способів і прийомів технологічної діяльності. Критерій довершеності реклами проектувався за такими показниками: емоціогенність, інформаційність, художня виразність. Критерій конструктивності виробу характеризували наступні показники: економічність, естетичність, функціональність.

Основною вимогою реалізації експериментальної методики є оволодіння учнями практичними основами економічних знань, у тому числі, підготовка до проектно-технологічної діяльності, що вимагає ґрунтовних знань, умінь та навичок не тільки з технологій, а й з основ економіки, маркетингових комунікацій, нестандартного мислення, тому крім традиційних методів та прийомів навчання, ми намагалися широко застосовувати інноваційні, зокрема інтерактивні, що визначено найбільш ефективними у практиці викладання економічних дисциплін: «мозковий штурм», «мікрофон», рольові та симуляційні ігри, колективні форми роботи.

Для успішного впровадження технологій розвивального навчання кожен урок обов'язково пов'язувався із життям та спонукав учнів до оволодівання предметними і ключовими компетентностями. Пробуджувався інтерес до самостійного мислення та дій. Плекалося емоційно-позитивне ставлення учнів до середовища проектно-творчої діяльності: людина-природа, людина-техніка, людина-людина, людина-художні образи, людина-знакові системи. На початку заняття учні готувалися до сприйняття нового навчального матеріалу, налаштовувалися на проектно-творчу діяльність. Створювалася позитивна психологічна атмосфера, яка сприяла проектно-творчому розвитку учнів. Відповідно до цього, було розроблено орієнтовну схему проведення методики розвивального навчання, що включала такі етапи: організаційно-підготовчий, конструкторський та рекламно-інформаційний.

У процесі формувального етапу педагогічного експерименту учні профільної школи розробляли проекти відповідно до рекомендацій, запропонованих у ході дослідження.

На організаційно-підготовчому етапі учень самостійно або з допомогою вчителя обирав тему проекту. Майбутня конструкція максимально відповідала його потребам. Для цього учнем здійснювалося опитування у формі інтерв'ю певних категорій громадян, яких на його думку, мав би зацікавити його виріб (вивчення попиту на товар). На основі пропозицій та побажань, висловлених учасниками опитування формулювалися основні вимоги до конструкції майбутнього виробу. Крім того, на цьому етапі здійснювався дизайн-аналіз готових аналогів подібної продукції.

На конструкторському етапі розроблявся власний варіант конструкції майбутнього виробу на основі аналогів та створювався ескіз проекту, обиралися технології обробки деталей, їх з'єднання та оздоблення, здійснювався екологічний аналіз майбутньої конструкції. Відповідно до економічного обґрунтування проекту учнем здійснювався розрахунок його собівартості, що, зазвичай, включає витрати на матеріали та на амортизацію інструменту й обладнання. Для вивчення пропозиції майбутнього виробу на ринку та визначення його рівноважної ціни учнем здійснювалосяся невелике маркетингове дослідження серед потенційних реалізаторів даного типу товару.

На технологічному етапі розроблявся план виготовлення виробу та здійснювались технологічні операції відповідно до нього. Вчитель мав стежити за дотриманням технологічної та трудової дисципліни, культури праці під час виконання проекту.

На заключному етапі учнями здійснювалося корегування та випробування проекту у порівнянні з аналогами та попереднім ескізом. Крім того, розроблялася рекламна стратегія по просуванню готового виробу на ринку і стимулюванню його збуту. Створення рекламної програми відбувалось відповідно до основних етапів її проектування, що були визначені у ході дослідження: 1) визначення мети рекламування виробу; 2) конкретизація рекламної аудиторії; 3) визначення рекламного бюджету; 4) розроблення концепції рекламного звернення; 5) визначення ефективності реклами.

Проектування реклами готового виробу було одним з найбільш ефективних прийомів у навчальній пошуковій діяльності учнів. Крім того, дана техніка стимулювала помітну зацікавленість учнів у питаннях економічного характеру та значно розширила їх уявлення про підприємницьку діяльність та роль реклами в її успіху. У ході експерименту також з'ясовано, що в процесі навчання рекламному проектуванню реалізуються наступні педагогічні функції: профорієнтаційна, соціалізуюча, виховна та профілактична.

У процесі дослідження ставилося завдання перевірити ефективність запропонованої експериментальної методики навчання учнів основ економіки у школах технологічного профілю. Це потребувало проведення відповідної експериментальної роботи.

У контрольних класах навчання здійснювалося за традиційно прийнятою системою організаційних форм, методів і прийомів, згідно з чинними навчальними програмами і планами. З учнями експериментальних класів була організована робота відповідно до розробленої методики, яка реалізувалась в процесі вивчення курсу «Основи економіки» та під час проектно-технологічної діяльності старшокласників.

Після закінчення реалізації основних етапів методики навчання економіки у старшій профільній школі було визначено загальний рівень економічної підготовки учнів експериментальних та контрольних груп. Відповідно до кількісних даних експерименту зафіксовано суттєві зміни, що відбулись у експериментальних класах. Так, на 12,3 % збільшилась кількість учнів з високим рівнем економічної підготовки, і на 12,3 % зменшилось число

старшокласників з відповідним низьким рівнем. У контрольних класах особливих змін не помічено: кількість учнів високого рівня економічної підготовки зросла на 0,9 %, а низького відповідно зменшилась лише на 1,2 % (табл. 1).

Таблиця 1

Результати профільної економічної підготовки старшокласників

Рівень	До початку експерименту				Після завершення експерименту			
	Контрольні класи		Експеримен-тальні класи		Контрольні класи		Експеримен-тальні класи	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Високий	45	19,9	49	20,3	47	20,8	78	32,6
Середній	60	26,5	65	27,1	61	26,9	65	27,1
Низький	121	53,5	125	52,6	118	52,3	96	40,3
Усього	226	100	239	100	226	100	239	100

Для перевірки достовірності отриманих результатів експериментального дослідження був проведений їх статистичний аналіз відповідно до критерію однорідності χ^2 (критерію Пірсона), у ході якого було підтверджено суттєві розбіжності між рівнем профільної економічної підготовки учнів контрольних та експериментальних класів.

Отримані результати дають підстави стверджувати, що всі поставлені завдання вирішено.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів теоретико-експериментального дослідження профільної економічної підготовки учнів старшої школи дозволило сформулювати наступні висновки:

1. Проаналізовано філософські, економічні, психолого-педагогічні теоретичні основи навчання старшокласників технологічного профілю, з'ясовано особливості навчання основ економіки у загальноосвітніх навчальних закладах технологічного профілю. Актуалізовано синергетичну методологію пізнання, що активно втілюється в техніку, мистецтво, економіку, освіту.

Сучасним науковим підґрунтям розроблення методики навчання старшокласників основ економіки обрано теорію Г. Буча «об'єктно-зорієнтованого проектування» – OOD (object – oriented – design). За результатами аналізу теоретичних джерел з'ясовано, що формування повноцінної, усебічно розвиненої, самодостатньої особистості неможливе без науково обґрунтованої методики економічної освіти старшокласників у межах технологічного профілю навчання. У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти передбачено формування в учнів предметної

проектно-технологічної компетентності. Відтак, актуальним є проектно-технологічний підхід до розроблення методики навчання економіки у процесі профільного навчання з технологій.

Уточнено формулювання поняття економічної готовності старшокласників до технологічної діяльності як їхньої здатності до проектування власного освітнього простору, раціональної самоорганізації праці, формотворення з урахуванням економічної характеристики майбутнього виробу, рекламування результатів технологічної діяльності.

2. Обґрунтовано сучасний стан і педагогічно доцільні способи ефективного навчання старшокласників основ економіки у процесі профільного навчання технологій. З'ясовано, що у традиційному навчальному середовищі основи економіки входять до складу освітньої галузі «Суспільствознавство», а не «Технологій». У той же час освітня галузь «Технології» має значні можливості для формування у школярів економічного мислення, розвитку економічної культури та уявлень про закономірності розвитку суспільства з ринковим механізмом господарювання, сприяє більш продуктивному засвоєнню знань з економіки, а також відіграє важливу роль у плані професійного самовизначення учнів.

3. Сформульовано визначення поняття методика навчання основ економіки учнів профільної школи, під яким ми розуміємо теоретичну дисципліну, яка включає такі структурні компоненти: особистісно-ціннісний зміст, форми взаємодії учнів, сукупність ефективних способів, прийомів і засобів методичного впливу на учнів; характер навчального середовища (шкільне, міжшкільне, мережеве, виробниче).

Ефективною організаційно-педагогічною умовою є включення ліцеїв і міжшкільних навчально-виробничих комбінатів до навчальних науково-виробничих комплексів у складі вищих професійних навчальних закладів. Зазначений мережевий принцип організації технологічної освіти забезпечує оптимальні можливості для навчання основ економіки старшокласників.

Особливою формою реалізації завдань навчання старшокласників економіки є проектно-творча діяльність, в основі якої лежить розвиток пізнавальних навичок учнів, унікальності та самобутності кожного школяра, його творчого мислення, пізнавальної самостійності, наполегливості, творчості, спрямованості на кінцевий результат, уміння самостійно конструювати свої знання й орієнтуватися в інформаційному просторі, що дозволяє кожному учневі будувати власну освітню траєкторію.

Ефективною для навчання економіки є проектна технологія, в ході застосування якої реалізуються всі стадії творчого процесу людини: виникнення, обґрунтування, осмислення і прийняття ідеї, її технологічна розробка, практична робота над втіленням цієї ідеї, апробування об'єкта в роботі, доробка і самооцінка творчого вирішення задуму.

4. Здійснено дослідно-експериментальну перевірку розробленої методики навчання старшокласників основ економіки та обґрунтовано сукупність рекомендацій з ефективного її впровадження в практику загальноосвітніх шкіл

технологічного профілю. У ході проведення констатувального етапу педагогічного експерименту з'ясовано, що загальний рівень економічної підготовки старшокласників не відповідає реаліям суспільства з ринковою економікою. Зроблено висновок про необхідність розробки інноваційного змісту й методики профільної економіко-технологічної підготовки учнів старших класів.

Ефективним способом навчання старшокласників основ економіки у процесі технологічної діяльності учнів обрано проектування реклами готового виробу як важливої складової маркетингової діяльності. Рекламування викликає зацікавленість учнів та значно розширює їхнє уявлення про підприємницьку діяльність та роль реклами у формуванні економічної компетентності.

Доведено, що реалізація експериментальної методики навчання старшокласників основ економіки у процесі технологічної діяльності учнів є ефективною і заслуговує на впровадження.

Дане дослідження не претендує на остаточне розв'язання досліджуваної проблеми і не вичерпує всіх аспектів профільної економічної підготовки учнів старшої школи, а лише відображає основні моменти роботи, які є перспективним науковим напрямом подальшого її вивчення. Зокрема, вдосконалення потребує структуризація змісту профільної економічної підготовки учнів та відповідність організаційних форм та методів навчання основ економіки реаліям повсякденної дійсності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Методичні рекомендації

1. Кулішов В. С. Методичні рекомендації щодо викладання курсу «Основи економіки» у 10-11 класах шкіл технологічного профілю навчання [Текст] / В. С. Кулішов. – Кривий Ріг: Вид-во Криворізького економічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2014. – 112 с.

Статті в наукових фахових виданнях України

2. Кулішов В. С. Ідеї економічної освіти та виховання школярів у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського [Текст] / В. С. Кулішов // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2011. – № 6–7(16–17). – С. 33–40.

3. Кулішов В. С. Основні складові сучасного економічного виховання школярів [Текст] / В. С. Кулішов // Молодь і ринок. – 2012. – №1(84). – С. 154–158.

4. Кулішов В. С. Деякі проблеми та перспективи розвитку шкільної економічної освіти [Текст] / В. С. Кулішов // Педагогіка вищої та середньої школи: зб. наук. пр. – 2012. – №35. – С. 215–222.

5. Кулішов В. С. Теоретичні основи профільної економічної підготовки старшокласників [Текст] / В. С. Кулішов // Молодь і ринок. – 2013. – № 1. – С. 113–117.

6. Кулішов В. С. Економічна підготовка старшокласників у процесі профільної технологічної освіти [Текст] / В. С. Кулішов // Педагогіка вищої та середньої школи: зб. наук. пр. – 2013. – №37. – С. 210–214.

7. Кулішов В. С. Рівень економічної підготовки учнів старшої школи [Текст] / В.С. Кулішов // Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць / Кам□янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка. – 2013. – Випуск 14. – С. 224–230.

8. Кулішов В. С. Практика навчання основ економіки у процесі технологічної освіти [Текст] / В. С. Кулішов // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – 2013. – Випуск 38. – С. 101–106.

9. Кулішов В. С. Проектування реклами як засіб економічної підготовки учнів старшої профільної школи [Текст] / В. С. Кулішов // Молодь і ринок. – 2014. – № 1. – С. 129–135.

Статті у наукових періодичних зарубіжних виданнях

10. Кулішов В. С. Теоретичне обґрунтування методики навчання учнів основ економіки у старшій профільній школі [Текст] / В. С. Кулішов // Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology. – 2013. – Vol. 5. – pp. 102–106.

Матеріали конференцій

11. Кулішов В. С. Економічний зміст профільної технологічної освіти учнів [Текст] / В. С. Кулішов // Управління інноваційним розвитком освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (2 квітня 2012 року, м. Суми). – Суми: Університетська книга, 2012. – С. 154–157.

12. Кулішов В. С. Сучасні підходи до навчання основ економіки учнів старшої профільної школи [Текст] / В. С. Кулішов // Інноваційні технології в освіті: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції (27-29 вересня 2012 року, м. Ялта). – Ялта, 2012. – С. 65–67.

13. Кулішов В. С. Розвиток економічного мислення учнів у процесі профільного технологічного навчання [Текст] / В. С. Кулішов // Економіка – менеджмент – освіта: проблеми та перспективи взаємодії: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (4–6 жовтня 2012 року, м. Дрогобич). – Дрогобич: ДДПУ ім. І. Франка, 2012. – С. 275–279.

14. Кулішов В. С. Економічна культура особистості як складова професіоналізму майбутнього фахівця [Текст] / В. С. Кулішов // Дидактика: теорія і практика. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Фундаменталізація змісту освіти як соціально-педагогічна проблема»: збірник наукових праць. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. – С. 240–242.

15. Кулішов В. С. Економічна освіта як спосіб адаптації людини в суспільстві ринкових відносин [Текст] / В. С. Кулішов // Анотовані результати

науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2012 рік: наукове видання. – К.: Інститут педагогіки, 2013. – С. 306–307.

16. Кулішов В. С. Професійна економічна підготовка учнів старшої школи [Текст] / В. С. Кулішов // Реформування та розвиток науки: сучасні виклики. Матеріали Міжнародної конференції (2 лютого 2013 року, м. Київ). – К.: Центр наукових публікацій, 2013. – С. 42–43.

17. Кулішов В. С. Сучасні технології навчання основ економіки учнів старшої профільної школи [Текст] / В. С. Кулішов // Инновационные технологи в образовании: материалы X Международной научно-практической конференции (26-27 сентября 2013 года, г. Ялта). – Симферополь-Ялта, 2013. – С. 69–71.

18. Кулішов В. С. Реалізація технологій розвиваючого навчання на уроках основ економіки у старшій профільній школі [Текст] / В. С. Кулішов // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2013 рік. – К.: Інститут педагогіки, 2013. – С. 305–306.

АНОТАЦІЇ

Кулішов В. С. Методика навчання учнів основ економіки у старшій профільній школі. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання технологій. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2014.

Дисертацію присвячено дослідженню проблеми профільної економічної підготовки учнів старшої школи. Проаналізовано психолого-педагогічну та економічну літературу, що стосується теми роботи та узагальнено вітчизняний досвід шкільної економічної освіти учнів старшої школи. Уточнено сутність, зміст та структуру профільної економічної підготовки старшокласників, визначено показники та рівні її сформованості. Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність реалізації методики навчання учнів основ економіки у старшій профільній школі. Визначено основні шляхи впровадження технологій розвивального та проблемно-дослідницького навчання у процесі вивчення курсу «Основи економіки» та під час проектно-технологічної діяльності старшокласників.

Ключові слова: профільна економічна підготовка, учні старшої школи, методика навчання, зміст освіти, інтерактивні технології, проектно-технологічна діяльність, рекламне проектування.

Кулишов В. С. Методика обучения учащихся основ экономики в старшей профильной школе. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения технологиям. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2014.

Диссертация посвящена исследованию проблемы профильной экономической подготовки учащихся старших классов.

В ходе исследования проанализирована психолого-педагогическая и экономическая литература, касающаяся темы работы и изучен отечественный опыт школьного экономического образования старшеклассников. Сформулировано определение понятия профильной экономической подготовки учащихся старших классов, под которым понимается совокупность экономических знаний, определенных умений и навыков их творческого практического применения, направленных на формирование экономического сознания и развитие экономического мышления, мировоззрения, взглядов и убеждений, формирования соответствующей экономической культуры, овладение научными основами организации труда.

Установлена взаимосвязь образовательной области «Технологии» с возможностями формирования у школьников экономического мышления, развития экономической культуры и представлений о закономерностях развития общества с рыночным механизмом хозяйствования, более продуктивным усвоением знаний по экономике, возможностью профессионального самоопределения учащихся. Кроме того, курс «Основы экономики» определен одним из наиболее приемлемых среди экономических курсов, которые могут быть включены в учебные программы старшей профильной школы.

В ходе проведения констатирующего этапа педагогического эксперимента установлено, что большинству опрашиваемых присущ низкий уровень экономической подготовки, что привело к выводу о необходимости разработки инновационного содержания и методики профильной экономико-технологической подготовки учащихся старших классов.

На основании изучения научно-педагогической и методической литературы сформулировано теоретическое определение понятия методики обучения основам экономики и экспериментально проверена эффективность ее реализации в процессе изучения курса «Основы экономики» и во время проектно-технологической деятельности учащихся старшей школы.

Определены основные пути внедрения технологий развивающего и проблемно-исследовательского обучения старшеклассников основам экономики, основанные на деятельностных формах обучения и воспитания и способствующие, в числе прочего, творческому развитию личности.

Одним из эффективных приемов обучения в процессе проектно-технологической деятельности учащихся обнаружено проектирование рекламы готового изделия, что вызвало заинтересованность учащихся и значительно расширило их представление о предпринимательской деятельности и роли рекламы в ее успехе.

Результаты формирующего этапа педагогического эксперимента подтвердили эффективность предложенной методики обучения и в целом рабочую гипотезу исследования. В экспериментальных классах на 12,3 % увеличилось количество учащихся с высоким уровнем экономической подготовки, и на 12,3 % уменьшилось число старшеклассников с

соответствующим низким уровнем. В контрольных классах особых изменений не замечено: количество учащихся высокого уровня экономической подготовки выросло на 0,9 %, а низкого соответственно уменьшилось лишь на 1,2%.

Полученные результаты дают основания утверждать, что все поставленные задачи решены.

Ключевые слова: профильная экономическая подготовка, учащиеся старших классов, методика обучения, содержание образования, интерактивные технологии, проектно-технологическая деятельность, рекламное проектирования.

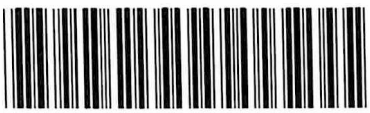
Kulishov V. S. Methods of teaching pupils the basics of the economy in the senior profile school. – On the rights of the manuscript.

Dissertation for obtaining scientific Degree of Candidate of Pedagogical sciences in specialty 13.00.02 – Theory and Methodology of Teaching Technology. – National pedagogical Dragomanov university. – Kyiv, 2014.

Dissertation is devoted to the problem of profile economic training of senior school pupils. The psycho-pedagogical and economic literature is analyzed relating to the theme of work and the domestic experience of school economic education of senior school pupils is generalized. The essence, the content and the structure of the profile economic training of senior pupils are clarified and the indicators and levels of its formation are determined. The efficiency of the implementation of methods of teaching pupils the basics of the economy in the senior profile school is substantiated theoretically and tested experimentally. The main ways of implementation technologies of developmental and problem-research teaching are determined in the process of studying course «Basics of the Economy» and during the design and technology activities of senior pupils.

Key words: profile economic training, senior school pupils, methods of teaching, educational content, interactive technologies, design and technology activities, advertising design.

НБ НПУ

100198272

Підписано до друку 24.04.2014р. Формат 60х90/16. Папір друкарський.
Ум. друк. арк.0.9. Обл.- вид. арк.0.9. Тираж 100 прим.

Гарнітура Times New Roman
Видавництво «Педагогічна думка»
04053, м. Київ,вул. Артема, 52-а, корп.2;
тел./факс: (044) 484-30-71

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовників
розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 3563 від 28.08.2009 р.